

Expertka na mezinárodní právo: Začíná nová éra, pro ČR to není dobrá zpráva

Foto: Shutterstock.com

Rada bezpečnosti OSN. Nejviditelnější, ovšem zdaleka ne jediný orgán Spojených národů, kde se materializuje mezinárodní právo.

Ruská agrese vůči Ukrajině, zásah USA ve Venezuele, úvahy o americké anexi Grónska. Kdy vlastně z hlediska zásad mezinárodního práva smí stát použit sílu proti ostatním zemím? Směřuje svět do nové éry, ve které mezinárodní normy nahradí právo silnějšího? A jaké dopady by to mělo pro Českou republiku?

Co v dnešní epizodě 5:59 také uslyšíte

- Za jakých okolností smí jeden stát použít vojenskou sílu vůči jiné suverénní zemi.
- Kdo a co v současném světě ohrožuje existující systém mezinárodního práva a co to může přinést do budoucna.
- Že z pohledu profesorky mezinárodního práva Veroniky Bílkové jsou americký útok na Venezuelu a zadržení Nicoláse Madura neospravedlnitelné.

Když americký prezident Donald Trump minulý týden [v rozhovoru pro deník The New York Times](#) prohlásil, že limitem pro uplatňování jeho moci na globální scéně není mezinárodní právo, ale pouze jeho vlastní morálka, zneklidnilo to i některé republikánské zákonodárce.

Současná hlava USA podle svých slov „mezinárodní právo nepotřebuje“. Podobné výroky ovšem pouze posilují nervozitu v Evropě, která si jen těžko zvyká na to, že se s Trumpem do Bílého domu - a do mezinárodních vztahů včetně těch mezi spojenci - vrátila nepředvídatelnost, transakční pojetí politiky a imperiální choutky.

Porušení přibývá

„Jsme v období, kdy těch porušení (mezinárodního práva) začíná přibývat. A přibývá i států, které se jich dopouštějí a mizí snaha nějakým způsobem takové jednání právně ospravedlnit,“ říká v rozhovoru pro podcast 5:59 profesorka mezinárodního práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a také analytička Centra mezinárodního práva na Ústavu mezinárodních vztahů [Veronika Bílková](#).

„Objevují se i případy, typicky třeba nedávno ve Venezuele, kdy mezinárodní společenství - tím myslím ostatní státy - reaguje spíše vlažněji, nevyjadřuje se k té akci. A to je samozřejmě pro ten systém nebezpečné,“ rozvádí svou myšlenku. Mezinárodní právo, jak zdůrazňuje, určitě nezmizí, je však prý poměrně reálné, že se „přenastaví základní parametry toho, jak systém funguje“.

Zatím vše nasvědčuje tomu, že to (nové nastavení) přinese systém, kde budou mít větší moc, vliv a možnost jednat i mimo právní normy velmocí. A to samozřejmě není dobrá zpráva pro kohokoliv, kdo není velmoc.

Veronika Bílková, profesorka mezinárodního práva

Profesorka Bílková se nedomnívá, že skončilo zlaté období mezinárodního práva. Taková éra totiž podle ní nikdy ani nenastala. Rozhodně ale lze rozdělit lidské dějiny do období, kdy síla byla

rozhodujícím faktorem a ti mocnější si mohli nastavovat pravidla, jak chtěli. To podle expertky trvalo zhruba do druhé světové války. Poté už sice mezinárodní právo existovalo, ale akceptovalo se blokové rozdělení světa. A s pádem železné opony nastalo z evropského pohledu neoptimističtější období hegemonie západního světa v čele s USA. To ale nyní podle všeho končí a začíná nová éra.

Návrat před rok 1945?

„Svět se nám pluralizuje. A současně ten hegemon přestává brát ohledy na ta pravidla tak, jak je do značné míry sám nastavil. (...) Je možné, že se vrátíme do toho světa před rokem 1945 - to znamená, kdo má sílu, ten si zvládne vymoci to, co potřebuje, bez ohledu na slabší hráče. A to není dobrou zprávou pro Českou republiku,“ domnívá se Veronika Bílková.

Foto: Lenka Kabrhelová, Seznam Zprávy

Profesorka mezinárodního práva Veronika Bílková.

Expertka, která přednáší o mezinárodním právu na Právnické fakultě UK a odborně se jím zabývá také na pražském Ústavu mezinárodních vztahů, vnímá jako velmi nebezpečné, že se americká administrativa ani nesnažila ospravedlnit svou intervenci ve Venezuele z pohledu mezinárodního práva. Jak ovšem dodává, takovou právní argumentaci v tomto konkrétním případě snad ani vymyslet nelze.

„V mezinárodním právu platí absolutní pravidlo, ze kterého nejsou výjimky, že soudy jednoho státu, třeba americké soudy, nemohou stíhat úřadující hlavu státu. A samozřejmě ani nemohou takovou hlavu státu unést, svrhnout a poté ji stíhat,“ vysvětluje.

Za co (ne)může OSN

Zároveň odmítá, že by mezinárodní právo stranilo diktátorům. „Čemu straní, je stabilita mezinárodního řádu a nepoužívání síly. Protože historicky se ukazuje, že jakmile dojde k používání síly, tak na to nejvíc nedoplatí ti diktátoři, ale běžná populace - obětí ozbrojeného útoku se většinou stanou běžní občané,“ argumentuje expertka.

Foto: Reuters

Prezident Ukrajiny Volodymyr Zelenskij na jednání Rady bezpečnosti OSN.

Často zaznívající povzdech, že svět prochází vážnou krizí fungování OSN, Veronika Bílková nesdílí. O potřebě reformovat Radu bezpečnosti OSN se podle ní mluví prakticky už od jejího vzniku a vždy byla místem křehkého vyvažování zájmů globálních hráčů.

„To, čemu měla OSN primárně zabránit, byl globální konflikt mezi těmi velkými hráči. Proto také dostali privilegované postavení v rámci Rady bezpečnosti. A z tohoto hlediska vlastně OSN dosud funguje úspěšně, protože k otevřenému konfliktu mezi těmi velkými hráči - USA, Rusko, Čína - zatím nedošlo,“ namítá profesorka Bílková.

Nemyslí si také, že by byl vhodný čas na reformy globálních institucí. Obává se totiž, že by vedly spíše ke zhoršení systému než k jeho zlepšení.

Reformy, které nás posunují dopředu, se dělají v době, kdy jsou ti aktéři schopni shodnout se na vyšším standardu, než jaký máme v současné době. V dnešní době by naopak šly níže.

Veronika Bílková, profesorka mezinárodního práva

„I když Rada bezpečnosti třeba nefunguje ideálně, řada věcí je možná i dnes. A na Radu bezpečnosti se tak trochu svádí to, že ti aktéři nejsou ochotni jednat, které by bylo zcela legální, realizovat z důvodů, které jsou většinou politické nebo strategické,“ upozorňuje odbornice a za příklad dává možnou vojenskou intervenci na pomoc napadené Ukrajině. Přes opakované žádosti Kyjeva o pomoc, kterou systém kolektivní sebeobranu umožňuje, bojuje Ukrajina proti Rusku sama.

„A to není důsledkem neefektivity Rady bezpečnosti a její neschopnosti přijmout jakoukoliv akci, ale důsledkem toho, že žádný stát světa zatím není ochoten pustit se do konfliktu s jadernou supervelmocí, jakou je Ruská federace,“ konstatuje expertka.

V podcastu 5:59 také uslyšíte, co nejvíce děsí profesorku mezinárodního práva, když poslouchá projevy Vladimira Putina a Donalda Trumpa, nebo jaké legální způsoby existují pro to, aby Spojené státy přičlenily Grónsko ke svému území. Poslechněte si v přehrávači v úvodu článku.

Editor a koeditor: Matěj Válek, Pavel Vondra

Sound design: Ursula Sereghy

Hudba: Martin Hůla

Zdroje audioukázek: CNN, The New York Times - podcast The Daily, President of Russia (kremlin.ru)

Podcast 5:59

Zpravodajský podcast Seznam Zpráv. Jedno zásadní téma každý všední den za minutu šest. To nejdůležitější dění v Česku, ve světě, politice, ekonomice, sportu i kultuře optikou [Seznam Zpráv](#).

Poslouvejte na [Podcasty.cz](#), [Spotify](#), [Apple Podcasts](#) a dalších podcastových aplikacích. Sledujte nás na [X](#), [Instagramu](#), [Threads](#) nebo [Bluesky](#).

Archiv všech dílů najdete [na našich stránkách](#). Své postřehy, připomínky nebo tipy nám pište prostřednictvím sociálních sítí nebo na e-mail: zaminutusest@sz.cz.